

Skarp analyse fra sykesengen

Timothy Snyder

Vår sykdom: lærdommer om frihet fra en sykehusseng

Oslo: Forlaget Press, 2020

174 s. Pris NOK 299

ISBN 9788232803835

Michael 2021; 18: 232–3.

Begrepet *malaise* beskriver en tilstand av sykdom og utmattelse hvor håpet om at noe kan gjøre tilstanden bedre, svinner. Timothy Snyder forteller i sin bok om tre tilfeller av *malaise*: sin egen sykdom, sykdomstilstanden i den amerikanske befolkningen og sykdomstegnene i det amerikanske helsesystemet.

Snyder er historiker og holocaustforsker og har fordypet seg i totalitære regimers tankesett og verdigrunnlag, eller mangel på dette. Hans eget nylig gjennomgåtte alvorlige sykdomsforløp med peritonitt, sepsis og leverbetennelse etter for seint behandlet blindtarmbetennelse, er en rød tråd gjennom boken. I tillegg har han slitt med ulike sykdommer siden han var ung voksen. I store deler av livet har han bodd i Europa – England, Tyskland, Frankrike og Østerrike – og har dermed brukt helsetjenester i flere land.

Snyder bruker sin bakgrunn som historiker, pasient og kosmopolitt til å beskrive grunnleggende forutsetninger for god helse. Videre gir han oss en komparativ helsesystemanalyse beskrevet fra en ikke-medisiners ståsted. Vi kan nok kalle han en brukerstemme med særdeles godt erfarings- og kunnskapsgrunnlag.

Frihet, eller mangel på frihet, står helt sentralt i Snyders analyse. Slik Snyder ser det, slo den amerikanske konstitusjonen fast individets frihet, men har så sviktet i å bygge institusjoner som sikrer den amerikanske borgeren denne friheten. WHO slo under sin etablering fast at *helse er en*

menneskerettighet. Snyder peker på paradokset at europeiske land, som bygget sine grunnlover på den amerikanske konstitusjonen, har klart å gå videre ved å gi borgerne rett til helsetjenester. Vissheten om at kollektivet tar vare på helsen din bidrar til trygghet og dermed frihet. Individet som må kjempe for egen helse, er ufritt. Rett til helse forutsetter rett til helsetjenester, og mangelen på dette i USA har gjort befolkningen sykere med eskalerende fedmeepidemi, opioidkrise, økende spedbarnsdødelighet og utflating av forventet levealder, til og med fallende forventet levealder i visse befolkningsgrupper.

Snyder betegner den negative helseutviklingen i USA som samfunns-sykdommen og han trekker linjene tilbake til antikken og antikkens filosofer for å beskrive demokratiets bærende rolle for å gi borgerne frihet. Han sammenlikner Trump med den klassiske tyrannen hvis maktmidler blant annet var å holde tilbake informasjon, spre falsk informasjon og ikke minst omgi seg med dem som sier det tyrannen ønsker å høre. Dette kjenner vi vel alle igjen fra Trumps håndtering av covid-19, og dr. Anthony Fauci har blitt et symbol på hvordan vitenskapsbasert kunnskap ikke passer tyrannens mål og mening.

Et annet eksempel på demokratisk forfall som Snyder beskriver, er forvitring av journalistikken og særlig lokaljournalistikken med redusert ytringsfrihet som resultat. Amerikanerne vet ikke lenger hva som skjer rundt dem og det er vanskeligere å gjøre opprør. Resultatet kjenner vi. USA har det høyeste antall smittede og de høyeste dødstallene som følge av pandemien. Tyrannens behov for sannhetsforvringning fører til død, sykdom og tap av frihet.

Om man skal ha fullt utbytte av boken er det en fordel å kjenne til grunnleggende elementer i amerikansk helsepolitikk, men den historiske og filosofiske tilnærmingen er logisk og godt bygd opp. Det blir en del gjentakelser når Snyder vender tilbake til egen sykdomshistorie og den er mindre viktig for leseren enn den har vært for han for å få inspirasjon og innsikt. Men vi savner gode og tydelige brukerstemmer, så det bør vi tåle! Snyder har en god problemforståelse og belyser problemene fra sitt ståsted, men han gir oss ingen løsninger. Elisabeth Warren og Bernie Sanders ga oss det. Begge røk ut av den amerikanske presidentvalgkampen – og det var kanskje nettopp derfor?

*Johan Georg Røstad Torgersen
johan.georg.rostad.torgersen@helsedir.no
Helsedirektoratet*